

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Describuntur Altaris & Ecclesiae ornamenta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

tionis. Hoc ipsum velum Fanonem vocat Ordo Romanus his verbis. *Postquam viderint calicem, in quo sanguis Domini est, fanone circumdatum, & audierint, sed libera nos à malo, vadunt & præparant calices.*

Describuntur Altaris & Ecclesiæ ornamenta.

XIII. **S**pectant etiam ad sacram supellestem pro Missæ celebratione necessariam tegumenta altaris, lintea scilicet, quæ velamina, pallæ, operimenta, mappæ, & mantilia dicuntur: spectant & amicula anteriora, quæ pallia & Frontalia à recentioribus, ab antiquis vestes nuncupantur. Denique ad idem pertinent vasa aurea & argentea, flores, thecæ pretiosæ cum reliquiis Sanctorum, & alia ejusdem generis, quæ licet necessaria non sint, solent tamen ad ornatum altaris adhiberi. Extat in ordine Romano, & in antiquo ordine dedicationis Ecclesiæ apud Menardum benedictio linteaminum. Ivo Carnotensis 2. P. decreti. cap. 132. ex Concilio quodam Rhemensis ait: „Observandum est, ut mensa Christi, id est altare, ubi corpus Dominicum, consecratur, ubi sanguis ejus hauritur, ubi sanctorum reliquiæ reconduntur, ubi preces & vota populi in conspectu Dei à sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur: & mundissimis linteis & palliis diligentissimè cooperiatur, nihilque super eo ponatur, nisi capsæ cum Sanctorum reliquiis, & quatuor Evangelia. Opratus Milevitanus lib. 6. tanquam morem ubique receptum commemorat, quod altaria linteis operirentur. Ait enim; *quis fidelium nescit in peragendis mysteriis ipsa ligna, altaria scilicet quæ in Africa lignea erant, linteamine cooperiri? inter ipsa sacramenta velamen potuit tangi, non lignum.* Victor Episcopus lib. 1. de persecut. Africana. Proculum quendam ab impio Geiserico in provinciam Zeugitanam adversus Catholicos missum scribit, qui rapaci manu cuncta devastans de pallis altaris camisas sibi & femoralia fecit. Theodoret. l. 1. hist. Eccl. c. 29. loquens de Encæniis sive consecratione templorum, quæ à Constantino Magno Hierosolymis ædificata fuerunt, divinum altare aulæis regalibus, vasisque aureis omni genere gemmarum colloquentibus ornatum fuisse refert. Justinianus epist. ad Hormisdam Romanum Pontificem se duo pallia serica eidem direxisse ait ad ornamentum altaris sanctorum Apostolorum. Adrianum fe-

cisse vestes duas super altare testatur Anastasius, majorem unam ex auro purissimo atque gemmis, in qua expressa Dei genitricis in cœlum Assumptio: aliam de stauracio ornatam in ambitu blattis. Leo III. apud eundem fecit vestem super altare tyriam, habentem gryphas majores, & duas notas chrysoclavas cum cruce: aliasque pretiosissimas pro diversis Ecclesiis. Idem fecit ante Confessionem Principis Apostolorum Angelos ex argento purissimo dextra lævâque, pensantes libras CXLVI. Nec non & alios Angelos duos ex argento purissimo deauratos, stantes in trabe majori & pensantes simul libras LXIII. & alios Angelos quatuor minores ex argento purissimo deauratos, pensantes simul libras LXVIII. Paschalis fecit in altari sancti Petri vestem miræ magnitudinis, pulchram & decoratam nimis, ex auro gemmisque contextam, præfigurantem historiam, qualiter idem Apostolus à vinculis per Angelum ereptus est. Sergius II. fecit vela alba holoserica, ex quibus sacrum circumdatur altare. Narrat Procopius lib. 2. de bello Wandalico cap. 9. quod vasa templi Salomonis, quæ ab urbe Roma Giezericus Rex transtulerat in Africam, & Belisarius ex Africa victo Gilimere Constantino-polim detulerat, Justinianus Imperator Hierosolymam misit, Christianorumque Ecclesiis dono dedit, ut iis nimirum ad ornatum uterentur. Sunt & peristromata, quæ parietibus appendi solent, & ab antiquis vela nuncupantur, de quibus sæpè Anastasius in vitis Pontificum. Ait enim Gregorium III. vela serica alba fecisse ornata blatto circumquaque in Basilica pendentia. Zacharias item ex palliis sericis fecit vela pendentia inter columnas. Adrianus per universos arcus Basilicæ Principis Apostolorum fecit vela numero LXV. de palliis tyriis atque fundatis. Idem in Basilica S. Mariæ ad præsepe fecit vela num. XLII. & in Lateranensi per diversos arcus LVII. Leo III. plura in diversis Ecclesiis, & in Basilica S. Pauli pendentia in arcibus XLIII. Paschalis fecit in Ecclesia S. Petri vela de chrysoclavo per arcus Presbyterii habentia historiam de mirabilibus Apostolorum numero XLVI. Sergius II. obtulit cortinas Alexandrinas pretiosissimo opere contextas & alia vela holoserica & ex auro texta. Nicolaus fecit vela auro texta cum gemmis. De velis ante portas sic canit Paulinus. Nat. 6. sancti Felicit.

Cedo, alii pretiosa serant donaria, meque officii sumptus superent, qui pulchra tegendis Vela serant foribus, seu puro splendida lino, siue coloratis teaturo, iucata figuris.

Et supra Natali 3.

Aurea nunc in veis ornantur limina velis.

Crebra velorum ante portas majores templorum, quas regias vocabant, mentio fit apud eundem Anastasium, ut in Leone III. de Basilica S. Petri, *fecit vela alba holoserica majora tria, quae pendunt ante regias in introitu*: De S. Maria ad Praesepe, *fecit velum aliud majus album, quod pendit ante regias majores in introitu*. Graeci autem ex veteri instituto portis sacrarii vela appendunt, quae in eorum Typicis & euchologis passim commemorantur. De Floribus positis in altari testimonium habemus S. Augustin. *l. 22. de civit. Dei cap. 8.* ubi enarrans inter miracula Protomartyris Stephani virum primarium Martialem multum à Christiana religione abhorrentem, conversum ad Christum oratione pro ipso à genere ejus fusa in B. Stephani Oratorio, & admotis floribus ex ejus altari desumptis; *Visum, inquit, est genero ejus, ut irer ad memoriam sancti Stephani, & illic pro eo quantum posset oraret: deinde abscedens aliquid de altari florum quod occurrit tulit, eique cum jam nox esset, ad caput posuit: & se credere dixit. Hieronimus in epistaphio Nepociani: Erat sollicitus si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pavimenta tersa, si janitor creber in porta, vela semper in ostiis, si sacrarium mundum, si vasa luculenta, & in omnes ceremonias pia sollicitudo disposita. Basilicas Ecclesiae & Martyrum conciliabula diversis floribus & arborum comis, vitiumque pampinis adumbravit. Sanctus Severus, ut de eo refert Gregorius Turonensis lib. de gloria Confess. cap. 50. solitus erat flores liliorum tempore quo nascuntur colligere, ac per parietes hujus aedis appendere. Loquitur autem de Ecclesia, in qua sepultus fuit. Paulinus natali 3. S. Felicii:*

*Ferte Deo pueri laudem, pia solvite vota;
Spargite flore solani, prae exite limina fertis;
Purpureum ver spiret hiems, sit florens annus
Ante diem, san. Tocedat natura diei*

Sunt & alia hujusmodi multa apud veteres Patres, ex quibus deducitur, quanta fuerit illorum cura in adornandis templis & altaribus, non alia sanè de causa, nisi quia in ipsis peragitur sacrificium corporis & sanguinis Jesu Christi, Sanctorumque corpora in eisdem condita sunt.

De his qui altari inserviunt, ac primum de Diacono. Huius ordinis dignitas & origo.

XIV. **E**T haec quidem de apparatu, qui ad sacrificium extrinsecus adhibetur, dicta sufficiant: nunc de intrinseco agendum est, qui & Ministros sacerdoti inservientes complectitur, & cantores. Primus autem ministerii locus debetur Diacono, qui primo & praecipuo in sacrificii oblatione officio fungitur, caeterisque ampliolem dignitatem habet, quia propius ad altare accedit: ac propterea ab antiquis Patribus ministri nomen antonomastice sortitus est. Hinc Commodianus, qui tempore sancti Silvestri vivebat, in Instructionibus pro Ecclesiastica disciplina per primas versuum literas cap. 68. sic ad Diaconos loquitur:

*Mysterium Christi Diacones exerceite caste,
Idcirco Ministri sacrite praecepta Magistri.
Nolite ludere personam Judicis aequi,
Integrate locum vestrum per omnia docti,
Sursum intendentes, semper Deo summo devoti.
Tuta Deo reddite sacra ministeria ara,
Rebus in adversis exemplum dare parati.
Inclinate caput vestrum Pastoribus ipsi.
Sic fiet ut Christo possitis esse probati.*

Præclare Isidorus de Diaconis scribens lib. 2. de off. eccl. c. 8. *Sine ipsis, inquit, Sacerdos nomen habet, officium non habet. Nam sicut in Sacerdote consecratio, ita in Ministro dispensatio Sacramenti. Illi orare, huic psallere mandatur. Ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat. Ipsi etiam Sacerdotibus propter praesumptionem non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis traditus sit à Diacono. Levitae inservunt oblationes in altaria, Levitae componunt mensam Domini, Levitae aperiunt arcam testamenti. Non enim omnes vident alta mysteriorum, quae operiuntur à Levitis, ne videant qui videre non debent, & sument qui servare non possunt. Eadem repetit & confirmat concilium Aquilgranense primum c. 7. & iis antiquior Epiphanius haeres. 75. tanti facit Diaconi ministerium, ut ne Episcopum quidem absque Diacono unquam fuisse, aut esse posse asseveret. Diaconorum originem multi Doctores S. Hieronymum sequuti epist. 85. ad Evagrium à Levitis antiquae legis repetunt, quibus idcirco tum Diaconorum, tum Levitarum nomen indifferenter tribuere solent: quia sicut Presbyteri nostri filiorum Aaron, ita Diaconi Levitarum*

vice